

Uzasadnienie wystąpienia z wnioskiem o przyznanie nagrody ministra właściwego do spraw zdrowia za całokształt dorobku prof. dr hab. Zofii Mariak

Profesor Zofia Mariak, znakomita specjalistka mikrochirurgii okulistycznej, odchodzi na emeryturę po 45 latach w akademickiej okulistyce. Zastępca kierownika kliniki okulistycznej, a od 2001 r. jej kierownik, wniosła ogromny wkład do organizacji leczenia okulistycznego

w białostockim Szpitalu Klinicznym i szerzej – na Podlasiu, a ponadto, wybitny wkład naukowy, dydaktyczny i kliniczny do okulistyki.

Swoje działania zawsze kierowała na konkretnie sprecyzowane cele. W celu podniesienia poziomu białostockiej okulistyki, w 1995 r. podjęła serię wyjazdów szkoleniowych, m.in. do Helsinek, Kopenhagi, Uppsali, Rzymu, Paryża, Groningen, Cambridge, Wuppertalu, Filadelfii, San Francisco, z zamiarem nauki nowych technik operacyjnych, jak też i nowoczesnej organizacji pracy oddziału okulistycznego. W efekcie jako pierwsza i jedyna w Regionie zaczęła wykonywać, na coraz szerszą skalę, fakoemulsyfikację zaćmy z wszczepianiem soczewek zwijalnych, operacje zaćmy powikłanej z podszyciem przetwardówkowym soczewki tylnokomorowej oraz nowoczesne operacje jaskry z użyciem implantów żelowych i setonów Ex-Press. Pokonała ogromne w tamtych czasach trudności z zaopatrzeniem w sprzęt niezbędny do tych zabiegów, znacząco poprawiła też trudne wówczas warunki dla pacjentów, zdobywając środki zewnętrzne na niezbędne remonty. Klinika, która w 1999 r. wykonała 700 operacji, w 2001 r., już pod jej kierownictwem, wykonała ich 1300. Obecnie jest to blisko 4 tys. rocznie.

Bezpośrednio po powrocie z wyjazdów szkoleniowych, Profesor Mariak przekazywała zdobytą wiedzę i umiejętności wszystkim etatowym lekarzom Kliniki. Każdy z nich, przy osobistej asyście Pani Profesor, wykonywał kilkadziesiąt operacji fakoemulsyfikacji. Fakoemulsyfikacja zaćmy jest niejako wstępem do witrektomii, czy operacji jaskry, więc następnym krokiem było ukierunkowanie każdego z lekarzy na poszczególne działy chirurgii okulistycznej i w konsekwencji – przy uwzględnieniu pomocy, ale i kontroli – nadanie im znacznej autonomii w swoich dziedzinach.

W ten sposób Profesor Mariak stworzyła świetny, młody zespół kliniczny, wykonujący najbardziej nowoczesne operacje okulistyczne. Obok chirurgii zaćmy i najbardziej skomplikowanych zabiegów szkliskowo-siatkówkowych (witrektomii) szczególnym wyróżnikiem Kliniki jest chirurgia jaskry, która obecnie przeżywa na świecie dynamiczny rozwój. Białostocka Klinika, jako jedna z niewielu w Kraju, wdraża na bieżąco wszystkie

najnowsze metody mikro-stentowania „oka jaskrowego” (setony Ex-Press, mikro-iStenty, kanaloplastyka etc.), leczy najbardziej ciężkie i powikłane postaci choroby oraz publikuje swoje spostrzeżenia w najwyższych rangą czasopismach okulistycznych. Jako kontynuacja pracy habilitacyjnej prof. Mariak powstała swoista „specjalizacja” Kliniki w dość rzadkiej i trudnej dziedzinie, jaką jest neurookulistyka, wspomagana świetnie wyposażoną pracownią elektrofizjologii okulistycznej. Na tym kierunku opierały się kolejne prace doktorskie i habilitacyjne oraz publikacje zespołu z wysokim IF. Stworzony w latach 2013-2015 portal internetowy Okulistyki pod hasłem „Neuropatie nerwu wzrokowego” autorstwa Profesor Mariak, do dziś legitymuje się wieloma wejściami.

Sukcesem organizacyjnym Profesor Mariak sprzed 3 lat stało się wyszkolenie lekarzy i wprowadzenie w Klinice przeszczepów rogówki. Wymagało to uporczywych 7-letnich starań oraz pokonania niezliczonych barier organizacyjnych i formalnych, ale zamknęło zakres pełnego spektrum operatywy okulistycznej. Również niedawno udało się zakończyć proces przestawienia Kliniki na jednodniowy tryb wykonywania wszystkich operacji okulistycznych. Przedsięwzięcie to, zrealizowane w ścisłej współpracy z konsultantem krajowym, wymagało uzgodnień przepisów na szczeblu centralnym, ale do dzisiaj Białystok jest jednym z nielicznych miejsc w Polsce, gdzie pracuje się w tym trybie. Jeżeli do tych osiągnięć organizacyjno-klinicznych doda się wykonywane w Klinice Neurochirurgii, ale we współpracy i z inspiracji Kliniki Okulistyki, wszechstronne operacje endoskopowe oczodołu, to z całą odpowiedzialnością można stwierdzić, że Profesor Mariak stworzyła w Białymstoku nowoczesny, europejski ośrodek chirurgii okulistycznej, będący wizytówką Uniwersyteckiego Szpitala Klinicznego w Białymstoku.

Formalnym dopełnieniem inwestycji Profesor Mariak w zespół Kliniki stała się promocja 15 obronionych doktoratów, opieka nad trzema habilitacjami zakończonymi, jedną złożoną do podjęcia procedury i kolejną na ukończeniu oraz kierowanie 14 specjalizacjami młodych lekarzy.

Jak widać z powyższego, Profesor Mariak kierując Kliniką od 21 lat nieustannie wytycza i realizuje kolejne cele. Zasada ta przejawia się również w działalności naukowej, o czym świadczy kulminacja liczby i rangi publikacji naukowych Kliniki w ostatnich trzech latach. Ważne jest, aby wskazać, że są to prawie wyłącznie prace o tematyce klinicznej, oparte na własnym materiale licznie wykonywanych, najbardziej nowoczesnych operacji okulistycznych. Nie byłoby to możliwe bez kierowania Kliniką na wysokim poziomie profesjonalizmu, nowoczesności, różnorodności i znacznej liczbie wykonywanych procedur operacyjnych. Efekt był doprawdy imponujący, bowiem (wg bazy Web of Science), zespół Kliniki opublikował: w roku 2019 – 7 prac, w roku 2020 – 12 prac, a w bieżącym roku 2021 –

10 prac w najwyższych rangą czasopismach klinicznych, takich jak Clin Ophthalmol (5 pozycji), J Ophthalmol (4 pozycje), J Clin Med (4 pozycje), Sci Reports, J Ocul Pharm Ther, BMC Ophthalmol, Medicine, Ophthalm Res, Sensors, Intern Ophthalmol, Am J Case Rep.

Autorzy prac, bazując na materiale klinicznym własnych operacji, podejmują najważniejsze tematy z dziedziny mikrochirurgii okulistycznej, włączając się do światowej dyskusji ekspertów o nowoczesnych metodach leczenia chorób oczu. Sukcesy te pozwoliły na nawiązanie przez Klinikę współpracy i wymiany naukowej najpierw z przodującymi klinikami w Polsce, a obecnie również z ośrodkami europejskimi i światowymi.

Podsumowując: Efekt dwudziestu lat kierowania kliniką okulistyczną przez kandydatkę do nagrody nie ogranicza się do sukcesu indywidualnego, lecz polega na wypracowaniu nowoczesnej organizacji pracy kliniki, zbudowaniu aktywnego i pracującego na wysokim poziomie klinicznym zespołu lekarzy, zdolnego do publikowania i dyskusowania wyników swojej pracy na forum międzynarodowej okulistyki. Odchodząc na emeryturę Profesor Mariak pozostawia do dyspozycji swoich następców klinikę okulistyczną jedną z najlepszych w Kraju, niczym nie odbiegającą od poziomu europejskiego, a zatem i światowego.

Przewodniczący Senatu

Rektor

prof. dr hab. Adam Krętowski